

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Význam hlasitého čtení
pro rozvoj dětské osobnosti**

Alena Pospíchalová

Plzeň 2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Význam hlasitého čtení
pro rozvoj dětské osobnosti**

Alena Pospíchalová

Vedoucí práce:

Mgr. Helena Šlesingerová

Knihovna města Plzně

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Heleně Šlesingerové za odborné vedení mé práce a za cenné rady a připomínky v průběhu zpracovávání.

Velké poděkování také patří mé rodině, která mě velmi podporovala po celou dobu studií.

OBSAH

1. Úvod	2
2. Proces čtení	3
2.1. Čtenářské návyky	4
2.2. Působení četby	5
2.3. Osobnost čtenáře.....	8
2.4. Poruchy čtení	8
3. Dětské čtenářství	10
3.1. Čtenářský zájem ve vývojových obdobích dítěte	11
4. Hlasité čtení	13
4.1. Historický vývoj hlasitého čtení	13
4.2. Význam a přínos hlasitého čtení	14
4.2.1. Význam z pohledu pedagoga	16
4.2.2. Podpora hlasitého čtení v knihovnách	16
4.3. Jim Trelease	19
4.3.1. Co dělat	19
4.3.2. Co nedělat	22
4.4. Celé Česko čte dětem.....	23
4.4.1. O programu	23
4.4.2. Co dokáže 20 minut čtení denně	23
4.4.3. Činnost programu	24
5. Průzkum předčítání na Rakovnicku	25
5.1. Úvod.....	25
5.2. Hypotézy plynoucí z veřejného mínění	26
5.3. Vyhodnocení výzkumu	27
5.4. Shrnutí výsledků výzkumu	34
6. Závěr	35
7. Seznam použité literatury	37
8. Resumé	39
9. Přílohy	40

1. ÚVOD

V dnešní moderní uspěchané době, kdy děti nejvíce času tráví u televize, počítače či s mobilem v ruce, je nejvyšší čas obrátit jejich pozornost zpět ke knize. Před několika desítkami let bylo předčítání dětem před spaním vcelku běžnou záležitostí. Video, na kterém by se dala dítěti pustit pohádka, totiž mělo jen velmi málo rodin, o počítačích a DVD přehrávačích ani nemluvě. Dnes je to však všechno jinak, rodiče přijdou z práce a namísto toho, aby dítěti přečetli pohádku, pustí v jeho pokoji televizi. To je jeden z důvodů, proč jsem si vybrala bakalářskou práci o významu hlasitého čtení, chtěla bych ukázat, že předčítání má svou pevnou a nezastupitelnou roli v rozvoji dítěte. Dalším důvodem volby tohoto tématu je, že v rámci svého studia na vysoké škole se zaměřuji na knihovnictví a informační služby a ke čtení obecně mám pozitivní vztah.

Cílem této práce je tedy seznámit s významem hlasitého čtení pro osobnost dítěte a s programy či akcemi, které hlasité čtení podporují. Dále také pomocí dotazníkové metody zjistit, jaký je stav předčítání v současných rodinách. Dotazníky byly rozdány rodičům v několika vybraných školských zařízeních v Rakovníku a jeho okolí.

Práce je rozdělena do několika kapitol a podkapitol, ale primárně ji lze rozdělit na dvě části. První část práce je ucelené shrnutí teoretických poznatků. První kapitola se zaměřuje na samotný proces čtení, na čtenářské návyky a působení četby. Pozornost je obrácena i na osobnost čtenáře a v neposlední řadě i na poruchy, které mohou čtení doprovázet. Další kapitola je věnována dětskému čtenářství a rozvoji čtenářského zájmu v závislosti na psychofyziologickém vývoji dítěte. Následuje kapitola o samotném hlasitém čtení, kde je uveden stručný nástin historie hlasitého čtení a názory na něj z pohledu českých odborníků a pedagogů. Jsou zde také popsány nejrůznější akce a programy knihoven na podporu hlasitého čtení. Mezi nejznámější takové programy patří *Celé Česko čte dětem*, ten vychází z polského programu *Cała Polska czyta dzieciom* a z knihy Jima Trelease, jenž je autorem příručky předčítání, která ovšem nebyla prozatím přeložena do češtiny jako celek, a tak byla pro účely práce přeložena alespoň její část.

V druhé části práce jsou shrnuty výsledky dotazníkového průzkumu, které mapují současný stav předčítání v českých rodinách, resp. v rodinách žijících na Rakovnicku. Ty jsou porovnány s výsledky menšího veřejného mínění, které bylo provedeno pro účely této práce.

2. PROCES ČTENÍ

Čtení je v naší společnosti jedna ze základních lidských dovedností, vždyť čtení, společně s psaním a počítáním, je to první, co nás ve škole učí.

Pojem čtení má svůj základ v latinském *legere*, což znamená sbírat či vybírat. Čtení je vizuální vnímání (sbírání) písemných jazykových znaků a jejich následné porozumění.¹ Čtení tedy také můžeme chápat jako dešifrování grafických znaků našeho jazyka a chápání významu těchto znaků na základě spojování jejich obsahu a formy. Forma může být psaná či tištěná a obsahem se myslí význam slov.

I když je čtení hlavně duševní činností, je neoddelitelně spojené i s činností tělesnou. Svaly, které pohybuji očima, a umožňují nám tak vidění a zaostření zraku, pracují během dne zcela nepřetržitě.² Oko je přizpůsobeno k neustálému přijímání světelných podnětů. Světelné paprsky vstupují do oka rohovkou a přes zornici, čočku a sklivce se paprsky dostanou až k sítnici, kde se promítá obraz vnímaného a pozorovaného předmětu. Odtud pak vedou přes zrakový nerv a nervová vlákna až do zrakové oblasti mozku, která je uložena v týlním laloku.³

Při čtení se oko nepohybuje po řádku plynule, ale provádí tzv. sakadický pohyb. Tento skákavý pohyb očí poprvé zaznamenal a popsal francouzský lékař E. Javal již v roce 1878. V každém řádku také oko provede několik fixací a veškeré čtení probíhá právě v této době. Během sakadického pohybu totiž vidíme jen minimálně, a to i přesto, že stále probíhá proces vnímání. Celkový

¹ NÜNNING, A. *Lexikon teorie literatury a kultury*, s. 112.

² VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 32 – 33.

³ VOKURKA, M., HUGO, J. a kol. *Velký lékařský slovník*, s. 643.

počet fixací na řádku je vázán na schopnosti čtenáře a na obtížnost textu. Větší počet značí buď méně zdatného čtenáře, anebo dobrého čtenáře, který jen čte text důkladně a pozorně vnímá. S obtížností textu je tedy spojen počet fixací, zatímco doba trvání fixace je ryze individuální. Čím je text obtížnější, tím více fixací čtenář provede.⁴

2.1. ČTENÁŘSKÉ NÁVYKY

Čtenářský návyk je způsob našeho chování a náš vztah ke knize. Každý z nás má své individuální návyky při četbě. Jeden čte ráno, jiný večer, jeden vsedě, jiný zas vleže. S pěstováním čtenářských návyků je dobré začínat již v útlém dětství. Dítě má ke knize nejdříve pasivní vztah, samo nečte a je mu pouze předčítáno. Později se dítě naučí číst, a stává se tak zvolna čtenářem aktivním, proto je vhodné, aby dítě v této době mělo již správný vztah ke knize, a je nutné položit i dobré základy techniky čtení.

Jedním z návyků čtení je do jisté míry rychlost čtení, ta se většinou odvíjí od obtížnosti textu. Z hlediska průměrného čtenáře můžeme rychlost čtení rozčlenit do 5 stupňů:

- *Lehké čtení* – při něm přečte čtenář zhruba 250 slov za minutu (zábavná četba – časopis)
- *Normální čtení* – zhruba 180 slov za minutu (populárně naučná literatura, beletrie)
- *Pečlivé čtení* – zhruba 135 slov za minutu (odborné články s novými informacemi)
- *Obtížné čtení* – zhruba 75 slov za minutu (technické texty, cizojazyčná literatura)
- *Mimořádné čtení* – nelze uvést rychlost čtení, ta může u tohoto čtení klesnout až na 1 slovo za minutu (texty s informacemi, které jsou čtenáři neznámé a musí se je teprve učit)

⁴ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 34.

Chceme-li být zdatnějším čtenářem, musíme nejen pravidelně číst, ale také se vzdělávat všeobecně a rozšiřovat si slovní zásobu. Na rychlost čtení může mít vliv i profese. Soudci například čtou průměrně rychle, ale s větším počtem fixací a s rovnoměrným pohybem očí po řádku. Je to dáno tím, že jsou zvyklí pročitat texty velmi pečlivě. Další důležitou věcí při četbě je soustředění na knihu a plné vnímání textu a jeho hlavních myšlenek.

Zdatný čtenář by měl také ovládat několik způsobů četby. Důležitým způsobem čtení je *racionální čtení*, u kterého nejde o rychlost, ale o to, aby čtenář pochopil smysl textu. Jiný způsob používáme, když si například vybíráme knihu v knihovně, zde jde většinou o tzv. *orientační čtení*, při kterém zjišťujeme jen základní údaje o knize a čteme jen namátkou vybrané úryvky. Dalším způsobem je zběžné neboli *kurzorické čtení*, zde nám jde především o zachycení či označení klíčových slov a informací, ke kterým se tak později můžeme vrátit. *Statarické čtení* je důkladné a pečlivé čtení, jehož rychlost závisí na rychlosti porozumění textu. Výběrové neboli *selektivní čtení* je takové, při kterém v textu vyhledáváme jen určité informace, jako jsou data nebo jména.⁵

2.2. PŮSOBNÍ ČETBY

Působení knihy na čtenáře je dáno jeho individualitou a psychikou. Nejedná se o žádný stálý jev, náš psychický postoj se může vlivem četby měnit. Někdy se dá četba prožívat tak silně, že čtenář téměř až ztrácí kontakt s reálným světem a uniká do svého světa vytvořeného fantazií.

Účinky četby mohou být velmi různorodé, záleží na charakteru jedince i na samotné povaze knihy, kterou čte. Můžeme také vnímat dva rozdíly v působení četby, a to *interindividuální* a *intraindividuální*. Interindividuální rozdíl v působení četby znamená, že kniha může být různými lidmi hodnocena odlišně. To je dáno tím, že existují různí čtenáři s rozdílnou sociální příslušností, věkem, pohlavím apod. Intraindividuální rozdíl v působení četby znamená, že stejná kniha je hodnocena čtenářem různě v průběhu jeho života. Kniha, kterou čtenář nadšeně četl v pubertě, bude brána a hodnocena odlišně, pokud si ji

⁵ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 36 - 38.

čtenář přečte znovu v dospělosti. Ale může tomu být i naopak, knihu, kterou čtenář v pubertě zavrhl, může v dospělosti číst s nadšením.

Z pohledu sociální psychologie můžeme rozlišit tyto účinky četby:

- *Instrumentální* – takové účinky, kdy nám četba přináší praktické informace, patří sem literatura naučná a technická, občas sem můžeme zařadit i beletrii (i ta může čtenáři poskytnout informace, jak řešit různé životní situace)
- *Prestižní* – každý člověk patří k určité sociální skupině a prestižní účinky četby jsou takové, které nějakým způsobem chválí jeho skupinu, posiluje se tak sebeúcta čtenáře a objevuje se pocit prestiže
- *Potvrzovací* – o tomto účinku četby hovoříme, jestliže čtenář vyhledává takovou literaturu, která nějakým způsobem potvrzuje jeho vlastní názory a stanoviska
- *Estetické* – každý jedinec si četbou obohacuje svou vlastní estetickou zkušenost, která se týká obsahu i formy díla, toto je velmi důležité zejména u začínajících čtenářů, kteří si teprve vytvářejí pojem estetických hodnot, hodnotná literatura obohacuje náš život, a zatímco někdo má silný estetický zážitek ze čtení poezie, jiný může mít stejně silný zážitek ze čtení přírodovědné literatury, kniha je jednoduše řečeno umělecký artefakt ať už po stránce vizuální, nebo obsahové
- *Rekreační* – to znamená, že čtenář se při četbě odreaguje a zapomene na starosti běžného života, četba je tedy pro něj formou odpočinku a relaxace
- *Únikové* – o takových účincích četby hovoříme, jestliže čtenář při četbě uniká z reality do svého imaginárního světa
- *Psychoterapeutické* – účinky vycházející z poznatků o vlivu četby na psychiku člověka a na jeho duševní zdraví

Na psychoterapeutických účincích četby je založená i *biblioterapie*, což znamená léčba knihou. Biblioterapii byla pozornost věnovaná již před 2. sv. válkou. Po válce se zájem na určitou dobu utlumil a teprve od 60. let

20. století se opět rozvíjí i přesto, že se jedná spíše o doplňkovou psychoterapeutickou léčbu.

V širším pojetí biblioterapie zahrnuje rozptýlení pacienta pomocí četby a kulturní uspokojení jeho potřeb. Do tohoto pojetí zahrnujeme hlavně pacienty s dlouhotrvající léčbou nebo osoby vytržené z jejich dosavadního prostředí (dětské domovy a domovy důchodců). Velmi záleží na úzké spolupráci knihovníka, lékaře a pacienta. Správná volba knihy je vázána na schopnosti čtenáře a hlavně na povahu jeho choroby. Špatná volba by mohla vést k celkovému zhoršení zdravotního stavu či k depresivním náladám pacienta. Musíme brát v potaz také duševní stav nemocného a knihu zvolit tak, abychom pacienta povzbudili a dodali mu chuť do života. Individuální přístup zde hraje důležitou roli. Ta kniha, která jednoho pacienta povzbudí, může u jiného navodit pocity smutku.

V užším pojetí se biblioterapie využívá při léčbě některých forem schizofrenie, alkoholiků či toxikomanů a jedná se o plánované řízení četby pod dohledem lékaře. Knihovník zde funguje jako prostředník lékaře, před knihovníkem padají zábrany, které může psychicky narušený pacient chovat vůči lékaři. Četbu a následný rozhovor o ní totiž pacient nevnímá jako součást své léčby, a je tedy ochotný se o četbě otevřeně bavit.

Můžeme také rozlišovat mezi *individuální* a *skupinovou* biblioterapií. Individuální biblioterapie spočívá ve výběru knihy určené výhradně jednomu pacientovi, opět je velice důležité přihlédnout k aktuálnímu zdravotnímu stavu. Je dobré, když si knihovník vede záznam rozhovoru o četbě, což usnadňuje další práci. I když je tento individuální přístup časově dosti náročný, jeho pečlivé provádění může být velice účinné. Skupinová biblioterapie funguje jako řízené předčítání ve skupině 8 – 10 pacientů. Jedná se o jakousi neformální besedu, kde si mohou pacienti navzájem předčítat a poté mají možnost otevřeně o četbě diskutovat. Překonávají emocionální izolaci a je v nich vzbuzován pocit, že i oni si mezi sebou sami mohou pomoci tím, že odkryjí své pocity a vzájemně si sdělí své zkušenosti. Výhodou této metody je, že může být vedena téměř všude.⁶

⁶ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 51 – 54.

2.3. OSOBNOST ČTENÁŘE

Čtenář není jen ten, kdo *právě čte*, ale *každý, kdo čte nebo někdy četl*. Osobností čtenáře se zabírá psychologie čtenáře, ta říká, že čtení je určitou formou sociální komunikace, která do určité míry odpovídá touze člověka po společenském kontaktu. Hlavním tématem psychologie čtenáře je také to, proč čtenář vůbec čte, tedy jeho motivace ke čtení.⁷ Čtení patří mezi psychologické potřeby a hlavní motivací člověka k četbě bývá potřeba nových dojmů, potřeba bezpečí a jistoty, potřeba uznání, anebo potřeba seberealizace.⁸

Každý člověk je individuální osobnost a podle toho také vypadá jeho osobní čtenářský zájem. Ten nejvíce ovlivňují faktory jako úroveň vzdělání, inteligence, kulturní zájmy, ekonomické podmínky či trvalejší rysy osobnosti.⁹

2.4. PORUCHY ČTENÍ

Bohužel, ani čtení se v určitých případech neobejde bez komplikací. Uvádí se, že v naší populaci je 5 % dětí, které mají diagnostikovanou některou z poruch učení. Ovšem mezi dětmi je kolem 15 % těch, které trpí poruchou učení, ale nemají ji odborně diagnostikovanou.¹⁰ Mezi nejčastější poruchy učení patří právě dyslexie.

„Poruchy učení jsou souhrnným označením různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání. Tyto poruchy jsou vlastní postiženému jedinci a předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. I když se porucha učení může vyskytnout souběžně s jinými formami postižení (jako např. smyslové vady, mentální retardace, sociální a emocionální poruchy) nebo souběžně s jinými vlivy prostředí (např. kulturní zvláštnosti, nedostatečná nebo

⁷ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie čtenáře*, 1. díl, s. 14 – 20.

⁸ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 43.

⁹ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie čtenáře*, 1. díl, s. 14 – 17.

¹⁰ TĚTHALOVÁ, M. *Informatorium* č. 1/2010, s. 8 – 9.

nevhodná výuka, psychogenní činitele), není přímým následkem takových postižení nebo nepříznivých vlivů.“¹¹

Dyslexie je dle Světové neurologické federace „*porucha projevující se neschopností naučit se číst, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, má přiměřenou inteligenci a sociokulturní příležitost*“.¹²

Historie dyslexie samotné sahá až do roku 1861, kdy francouzský lékař a neurolog Paul Broca objevuje v mozku místo, při jehož poškození ztrácí člověk schopnost mluvit. Od této doby se začínají neurologové o tuto problematiku dále zajímat. Samotné označení *dyslexie* zřejmě jako první použil německý neurolog Rudolf Berlin v roce 1887. Velmi často je pojem dyslexie spojen s přívlastkem *vývojová*, a to proto, že tato vada, ač může být vrozená, se postupně projeví až s vývojem dítěte.¹³

Příčin dyslexie může být několik, jednou z nich je *porucha v procesu zrání*. Zpomalené zrání v různých etapách vývoje mozku ovlivňuje následně schopnosti, které jsou nutné ke zvládnutí čtení. Další podstatnou příčinou může být *genetický předpoklad této poruchy*, kdy poškození tkáně vzniká pravděpodobně už v prvních týdnech vývoje plodu. Už Bertil Hallgren došel v roce 1950 k závěru o autosomálně dominantním typu dědičnosti. Což znamená, že je-li jeden z rodičů dyslektik, je zde velká pravděpodobnost, že 50 % jejich potomků bude také trpět dyslexií. Jsou-li oba rodiče dyslektici, zvyšuje se riziko poškození jejich potomstva na 75 %. Vliv na vývoj dyslexie může mít i *hormonální činnost*. Je prokázáno, že hormony ovlivňují nejen vývoj pohlavních orgánů dítěte v prenatálním období, ale mají vliv i na vývoj mozku. To způsobuje, hlavně u mužů, že se pravá a levá mozková hemisféra, která se specializuje na řečové procesy, vyvíjejí odlišně. To nám také do jisté míry osvětluje fakt, že dyslexie se více vyskytuje u mužského pohlaví. I *psychická deprivace* může být příčinou dyslexie. Nejvíce se to týká dětí, které vyrůstají mimo rodinné zázemí, anebo v atmosféře citového chladu a nezájmu rodičů. Pokud rodiče s dítětem nekomunikují, nestimulují tak jeho vývoj řeči a dobrý

¹¹ MATĚJČEK, Z. *Dyslexie a specifické poruchy čtení*, s. 24.

¹² Tamtéž, s. 19.

¹³ Tamtéž, s. 11 - 17.

rozvoj řečových funkcí je předpoklad pro čtení. U dítěte se tedy především na počátku školní výuky dají očekávat těžkosti.¹⁴

Naštěstí se díky speciální pedagogické péči a nápravě u 80 % dyslektiků dá dosáhnout sociálně únosného čtení.¹⁵

Dyslexie se většinou vyskytuje společně s dalšími specifickými poruchami jako:

- *Dysortografie* – specifická porucha pravopisu, dítě v diktátech zaměňuje písmena, která jsou si opticky podobná (např. „b“ zamění za „d“), i když zvukově jsou si vzdálená
- *Dysgrafie* – specifická porucha psaní, dítě s touto poruchou zaměňuje tvary písmen a nedokáže je ani napodobit či si je zapamatovat, naštěstí se v praxi setkáváme většinou s mírnější formou této poruchy
- *Dyspinxie* – specifická porucha kreslení, kdy dítě nedovede svou představu přenést na plochu papíru
- *Dyskalkulie* – specifická porucha počítání, která se projevuje tak, že dítě není schopné naučit se počítat, jelikož nezvládá pochopit symbolickou povahu čísel¹⁶

3. DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ

Mnoho odborníků, kteří na začátku 80. let vystoupili se svými referáty na 17. kongresu IBBY, se shodli, že se dětské čtenářství formuje ještě dříve, než dítě samo dovede číst. Někteří se domnívají, že vztah k četbě si dítě utváří, jakmile se začíná učit různé říkanky a verše, jiní se přiklánějí k názoru, že tento vztah se formuje již v době, kdy je dítě posluchačem pohádek, které mu předčítají rodiče. Mnozí jdou ještě dále.

¹⁴ MATĚJČEK, Z. *Dyslexie a specifické poruchy čtení*, s. 78 – 85.

¹⁵ ŠVANCAR, R. *Prof. Zdeněk Matějček o dyslexii* [online]. Učitelské noviny [cit. 29.10.2011]. Dostupné z:

<<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4137&PHPSESSID=8f819ad3035fe727e0c74ff3cb8bc6f7>>.

¹⁶ MATĚJČEK, Z. *Dyslexie a specifické poruchy čtení*, s. 87 – 93.

Všichni se ale shodnou, že vztah ke čtení vzniká v rodině již v předškolním věku dítěte. Na dětské čtenářství mají bezpochyby největší vliv právě rodiče. To potvrzuje i rozsáhlý výzkum z roku 2007; *„Rozhodujícím prostředím pro osvojení čtenářských praktik a návyků není škola, ale rodina; to, co není dáno v rodině, škola již není schopna změnit.“*¹⁷ Dítě v předškolním věku tedy napodobuje své okolí a hlavně rodiče, a jestliže má tedy možnost vidět je číst, zafixuje si tento poznatek v mysli jako činnost, kterou se lze zabývat a která nám pravděpodobně něco poskytuje. To vše si dítě pamatuje ještě dávno předtím, než samo začne číst.¹⁸

3.1. ČTENÁŘSKÝ ZÁJEM VE VÝVOJOVÝCH OBDOBÍCH DÍTĚTE

Vztah ke knize a k četbě celkově se u každého formuje od dětství. Chceme-li vychovat čtenáře, který bude číst i v dospělosti, je nutné na něj zapůsobit co nejdříve. *„Ti, kdo se stali silnými čtenáři v dětství, jimi většinou zůstávají – často i přes nepříznivé podmínky – i nadále.“*¹⁹ Musíme ovšem brát v potaz důležité věci, jako je věk dítěte, jeho zájmy a individuální rozdíly charakteru. To, jaký si dítě vytvoří vztah ke knize a četbě v dětství, mu nejspíše vydrží až do dospělosti.²⁰ Pro lepší přehled použijeme psychofyziologické členění, které rozděluje děti podle věku do několika stupňů, jejichž přechod mezi sebou je pozvolný, nejde o žádné náhlé změny.

Již v **prenatálním období** může matka ovlivnit duševní vývoj dítěte. Vhodně zvolená četba jí tak pomůže předejít nervovému rozrušení či špatné náladě, která se může přenést i na dítě.

V **období nemluvněte** (0 - 1 rok) udělá dítě ve vývoji největší pokrok, proto je nutné dítě neustále všestranně podněcovat a věnovat se mu. Je potřeba rozvíjet jeho intelekt a mluvit na něj. Dítěti v tomto období můžeme začít ukazovat jednoduché a výrazné obrázky.²¹

¹⁷ TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?*, s. 31.

¹⁸ CHALOUPKA, O. *Rodina a počátky dětského čtenářství*, s. 5 – 9.

¹⁹ TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?*, s. 31.

²⁰ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 45.

²¹ VÁŠOVÁ, L. *Čtenáři a uživatelé informací*, s. 30 – 33.

V **období batolete** (1 - 3 roky) se může začít s pěstováním správného vztahu ke knížce, děti sice ještě zcela nechápou vztah mezi textem a obrázky, ale již začínají poznávat vyobrazené věci, osoby a zvířátka. Děti v tomto věku mají rády obrázkové knížky a říkanky, ty by však měly být krátké a rytmické.

V **předškolním věku** (3 - 6 let) už je dítě schopné vnímat delší děj knížky, která je mu předčítána. Ději rozumí a je schopno se nad dějem zamýšlet. Četba v tomto věku dítěti zprostředkuje základní informace o okolním světě. Dítě začíná na základě četby chápat vztahy mezi lidmi a věcmi. V tomto věku se také často děti ptají „proč?“, to je dokladem právě toho, že už zvládnou nad čteným textem samostatně přemýšlet.

Mladší školní věk (6 - 10 let) je období, kdy dítě získává aktivní vztah ke knize. Ten je dán tím, že děti se učí číst. Také už zvládají číst delší a složitější pohádky a začíná se u nich probouzet zájem o humorné a dobrodružné příběhy.²² V tomto období bychom dětem měli osvětlit, „proč“ se musí naučit číst. Dospělí lidé vědí, že k tomu, abychom vyrobili například televizor, musíme „něco umět“, ale dítě si vše nedovede dát do takových souvislostí. Před padesáti lety dítě vidělo své rodiče „něco dělat“, dnešní dítě kolem sebe vidí jen to hotové, například v obchodě jsou již potraviny zabalené a navážené. Pokud tedy nebude již od začátku vědět „proč“, nikdy plně nepochopí smysl svého chození do školy. Nestačí argumenty typu: „už jsi na to dost velký“ nebo „všechny děti jako ty tam chodí“.²³

Ve **středním školním věku** (10 - 14 let) jeví většina dětí o četbu velký zájem. Vliv na volbu četby v tomto období má školní učivo i zájmy dítěte. V tomto věku se také začíná objevovat rozdíl mezi zájmem dívek a chlapců. Zatímco chlapci si vybírají spíše vědeckofantastickou a cestopisnou literaturu, dívky dávají přednost více beletrii zaměřené na přátelství či lásku. V tomto věku také dítě přichází do puberty, a proto v četbě hledá odpovědi na problémy, které má ve svém životě a o nichž v tomto věku nerado hovoří.

Starší školní věk (14 – 16) je období intenzivních změn v charakteru osobnosti a mnohé jeho rysy pak dominují i v dospělosti. „Dochází především

²² VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 45 – 46.

²³ CHALOUPKA, O. *Škola a počátky dětského čtenářství*, s. 15 – 16.

*k přeměně dětských forem chování a chápání světa v postoje dospělých osob. Adolescent si vytváří postupně vlastní obraz světa, relativně nezávislý na názorech svých rodičů a učitelů.*²⁴ Bývá to období velkého čtenářského zájmu, který se ovšem vlivem věku, společenského dozrávání a zájmů mění. V tomto období si také mladý člověk nevědomky vybírá literaturu, která mu nabízí řešení jeho životních problémů.²⁵

4. HLASITÉ ČTENÍ

4.1. HISTORICKÝ VÝVOJ HLASITÉHO ČTENÍ

Hlasité čtení má místo v lidské společnosti již po dlouhou dobu. Už sv. Benedikt v 6. stol. chápal důležitost hlasitého předčítání a vyhlásil, že předčítání bude podstatnou součástí každodenního života v klášteře. Toto rozhodnutí dokonce poté zapsal do své Řehole.

Ve středověku byla kniha a čtení vzácností, a to i díky velké negramotnosti. Proto se lidé s knihou většinou seznamovali právě prostřednictvím předčítání. Od 11. stol. cestovali po Evropě potulní kejklíři, kteří přednášeli různé verše, a trubadúři, kteří psali a přednášeli formálně dokonalé písně. Jejich oblíbenost byla největší zejména ve 12. a 13. stol. a bylo mezi nimi i několik žen. U dvora, ale i u méně urozených se předčítalo převážně pro rodinu a přátele, a to nejen z důvodu pobavení, ale i pro poučení.

V 17. stol. se již neformální veřejná čtení vyskytovala poměrně běžně. Většinou byla doprovodným programem například po žních a lidé při něm zapomínali na své starosti. Tato čtení se tak nesla v duchu pohody a přátelské atmosféry.

V polovině 19. stol. se zase objevilo předčítání například u dělníků na Kubě. Zprvu zde byla myšlenka vydávat pro dělníky lidové noviny, ta se ovšem kvůli jejich negramotnosti zkomplikovala. Proto byl ustanoven čtenář,

²⁴ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie čtenáře*, 2. díl, s. 11.

²⁵ VÁŠOVÁ, L. a ČERNÁ, M. *Bibliopedagogika*, s. 47 – 48.

který noviny veřejně předčítal, aby tak mohly být zprostředkovány všem. Tento čtenář poté dělníkům předčítal nejen noviny, ale také romány či poezii.²⁶

„Ať už to bylo v benediktýnských klášterech nebo v zimních středověkých místnostech, v renesančních hospodách a kuchyních nebo v přijímacích pokojích a doutníkových továrnách devatenáctého století (a dokonce i dnes, když při jízdě po dálnici posloucháme herce předčítajícího knihu na kazetě), obřad předčítání bezpochyby posluchače zbavuje jisté části svobody, která je aktu čtení vlastní (svobody volit tón, klást důraz, vracet se k nejoblíbenějšímu úryvku), ale také dává univerzálnímu textu úctyhodnou identitu, pocit jednoty v čase a bytí v prostoru, které ve vrtkavých rukou osamělého čtenáře mívá jen zřídka.“²⁷

4.2. VÝZNAM A PŘÍNOS HLASITÉHO ČTENÍ

Mnoho rodičů si myslí, že předčítání má význam jen pro děti, které ještě sami čtení neovládají. Proto také řada z nich přestane svým prvňáčkům předčítat s tím, že dítě již číst umí a může si tak číst samo.²⁸ Mnozí také argumentují, že pouštěním různých zvukových nosičů dítěti poskytují umělečtější a dokonalejší zážitek. Avšak malé děti rozumí hlasu z nahrávky hůře. Jistě každý si vzpomene na nějaké nesmyslné slovo, které jako dítě slyšel v rádiu nebo v televizi, a to se mu uložilo do paměti. Živý předčítatel může ihned reagovat na konkrétní situaci, když vidí, že dítě si není něčím jisté. Přímým kontaktem s předčítatelem vzniká také nejen vztah k němu samému, ale také si dítě začíná utvářet vztah ke knize.²⁹

Musíme si uvědomit, že i když dítě v první třídě umí číst, neznamená to, že čtenému rozumí a je pro něj četba zábavou. Než se naučí číst tak dobře jako dospělý, trvá to déle než jen jeden rok ve škole. Dítě dokáže informace z čteného získávat až na určité úrovni čtení. Hranicí sociálně únosného čtení bývá rychlost asi 65 slov za minutu. Této úrovně ale dosahuje dítě obvykle až na konci druhé třídy. Do té doby je pro něj čtení namáhavou prací.

²⁶ MANGUEL, A. *Dějiny čtení*, s. 146 – 158.

²⁷ MANGUEL, A. *Dějiny čtení* s. 162 – 163.

²⁸ MERTIN, V. a TUMPACHOVÁ, L. *Rodina a škola*, č. 12/1993, s. 4.

²⁹ LACINOVÁ, I. *Rodina a škola*, č. 4/2010, s. 18.

Z výsledků výzkumu bývalé Pedagogicko-psychologické poradny hl. m. Prahy v 90. letech vyplynulo, že ještě ve třetí třídě čte asi 46 % žáků pomaleji. V páté třídě ještě sociálně únosné hranice čtení nedosahují 3 % žáků. Předčítání bychom tedy neměli ukončovat po nástupu dítěte do školy a zvládnutí základních čtenářských dovedností, ale až v závislosti na čtenářské vyspělosti každého dítěte.³⁰ V roce 2011 v rámci projektu **Já čtu** proběhlo další měření rychlosti čtení, kterého se zúčastnilo 477 žáků. Děti si četbu procvičily na tzv. *personální knize*, to je kniha psaná na míru každému dítěti. Hlavní postava knihy má stejné jméno, bydlí v témže městě a má i stejné kamarády, jako dítě, pro které byla kniha vytvořena. Výsledky výzkumu byly velmi povzbudivé a pozitivní, u 38 % dětí došlo k mírnému zlepšení a četly tedy rychleji zhruba o 1 až 10 slov za minutu. U 39 % došlo k výraznějšímu zlepšení a tyto děti se tedy zlepšily o více než 11 slov za minutu. Díky personalizaci textu děti čtení více bavilo a motivovalo k dalšímu čtení. Prostřednictvím personálních knih si tedy děti nejen zlepšily své čtenářské dovednosti, ale zároveň je tak můžeme přivést ke čtenářství.³¹

Dalším podstatným přínosem pro dítě je, že pokud je mu pravidelně předčítáno, může i předškolák vnímat a chápat složitější texty jako jsou pohádky od Hanse Ch. Andersena či Karla J. Erbena. Tato schopnost přechodem do školy a samostatným čtením dítěte nezmizí. Dítě samo musí začít číst od jednoduchých textů, avšak schopnost porozumět i složitějšímu textu má stále v sobě. Je ale třeba dítěti věnovat dále svůj čas a předčítat mu.³²

Ze zkušeností vyplývá, že dobrými čtenáři se stávají právě děti, jimž se hodně čte a vypravuje. Proto je mnoho důvodů proč pokračovat v předčítání i po nástupu dítěte do školy. Dítě se nejen dozví o významu textu, ale příběhy, které slyší, ho vtáhnou do děje, a rozvíjí se tak jeho představivost. Pro úspěšné čtení je také důležité, abychom v dítěti rozvíjeli cit pro zvuky a rytmus. Význam bychom tedy neměli přikládat jen samotným příběhům, ale také říkánkám, zpívání rozpočítadel, básničkám a různým jazykolamům. Tím dítěti ukážeme, že

³⁰ MERTIN, V. a TUMPACHOVÁ, L. *Rodina a škola*, č. 12/1993, s. 4.

³¹ FINGEROVÁ M. K., "Troufám si říct, že vím, jak děti přivést k četbě," [online]. [cit. 4.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.czechlit.cz/zpravy/martin-donatek-troufam-si-riect-ze-vime-jak-deti-privest-k-cetbe/>>.

³² LACINOVÁ, I. *Rodina a škola*, č. 4/2010, s. 19.

jazyk může být i hrou, a přiblížíme mu slova, která se rýmují, a to jak rýmy vznikají. Navíc předčítáním můžeme také školákům zprostředkovat knihu, kterou samo kvůli rozsahu či písmu číst nemůže. Rodiče, kteří si tedy vyhradí čas na pravidelné předčítání, tak pomáhají dětem na cestě k jejich vlastnímu samostatnému čtení.³³

4.2.1. VÝZNAM Z POHLEDU PEDAGOGA

Z pohledu pedagogů má hlasité čtení svůj nezastupitelný význam. V mladším školním věku je hlasité čtení nutné kvůli kontrole. Učitelé díky němu mohou u žáků prvních tříd kontrolovat správné čtení hlásek, spojování slabik ve slova, čtení předložek se slovy a v neposlední řadě také kontrolovat správnou intonaci na konci věty či v otázce.

Později využívají učitelé hlasité čtení i kvůli lepšímu porozumění významu textu. Také lze jednoduše opravit nepřesnosti ve výslovnosti u cizích jazyků a při čtení „odborného“ textu. Např. v prvouce žáci získávají informace dvojím způsobem, zrakovým i sluchovým, a dochází tak k větší fixaci získaných poznatků.

Důležitou roli má hlasité čtení také při učení. Učební typy můžeme rozdělit do tří skupin na auditivní, vizuální a kinestetický typ. Kinestetické děti si nejlépe zapamatují to, na co si mohou sáhnout. Vizuálním typům stačí vidět psanou formu a auditivním typům zase pomáhá právě hlasitá forma učení a následná diskuze.³⁴

4.2.2. PODPORA HLASITÉHO ČTENÍ V KNIHOVNÁCH

Akce, která podporuje předčítání dětem prostřednictvím knihoven, je **Noc s Andersenem**, ta první proběhla v roce 2000 v knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti. Nyní je to jedna z nejznámějších akcí knihoven na podporu dětského čtenářství. V knihovně se sejde skupina dětí, které si společně předčítají, soutěží a hrají a poté stráví noc přímo mezi

³³ NOVÁKOVÁ, M. *Rodina a škola*, č. 1/2005, s. 12.

³⁴ Názory pedagogů s praxí na ZŠ: Anna Čechová a Markéta Vataščinová.

knihami. Myšlenka hlasitého nočního předčítání se do povědomí široké sítě knihoven dostala ale až v roce 2001, a to zásluhou Klubu dětských knihoven SKIP. Poté se přidávaly další a další knihovny, takže zatímco v roce 2002 se zúčastnilo 72 knihoven z České a Slovenské republiky, o rok později už to bylo 153 knihoven.³⁵ Postupem času se připojily i další knihovny v Evropě i Americe, a tak v roce 2011 proběhlo noční hlasité předčítání na 1065 registrovaných místech.³⁶

Další program, který podporuje hlasité předčítání dětem po celé České republice, je **Škola naruby**. Tento program vznikl v roce 2008 pod záštitou Klubu dětských knihoven krajů Moravskoslezského a Olomouckého, jako podpora a propagace kampaně Celé Česko čte dětem. Děti si rády hrají na školu, a tak byl vydán čtenářský deníček³⁷, kam sourozenci, rodiče či prarodiče zapíší, co četli a jak dlouho. Dítě poté zápis oznámkuje, podepíše, popřípadě doplní připomínku, anebo může své pocity z předčítání vyjádřit do deníčku obrázkem. V knihovně na „třídních schůzkách“ si poté rodiny, které se zapojily, mohou sdělit své dojmy a dozvědět se více o knižních novinkách, a tím získat tip na další četbu.³⁸

V roce 2010 vznikl pod vedením Mgr. Haliny Paciorkové a za spolupráce Městské knihovny Český Těšín projekt **Čteme pejskům**. *„Čtení pejskům je jedna z možností přimět dítě ke čtení a zaujmout mladého čtenáře natolik, aby samo sáhlo po knize pohádek a začalo si ji nejen prohlížet, ale i nahlas čtlo. Aby hlasité čtení bylo zjevně doprovázeno radostí a uspokojením, úsměvem a štěstím.“* To vše se v rámci tohoto projektu splnilo, děti jsou nadšené z toho, že mohou předčítat pejskům. Nejedná se ovšem o obyčejné psy, nýbrž o canisterapeutické, přítomnost takového zvířete má pozitivní vliv na dětskou psychiku. Psům se totiž nestydí předčítat ani děti, které jinak ve škole mají problémy s přednesem před ostatními. Tento projekt tak nepomáhá jen rozvoji

³⁵ O projektu [online]. [cit. 4.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>>.

³⁶ Noc s Andersenem 2011 [online]. Statistika z minulých ročníků [cit. 4.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.nocsandersenem.cz/ke-stazeni.html>>.

³⁷ Příloha č. 1.

³⁸ Škola naruby [online]. [cit. 26.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/566/nase-aktivity/akce-zapojenych-instituci/x2008/clanek-112-skola-naruby/>>.

dětského čtenářství, ale dokáže odbourat stres a napětí, a posílit tak sebevědomí dítěte.³⁹

Hlasité čtení také propaguje mnoho knihoven samostatně svými vlastními programy či publikační činností. Městská knihovna v Rakovníku například na podporu předčítání vydala **Čteníček**.⁴⁰ Ten je určen pro menší děti, které si do něj mohou napsat nebo nakreslit, o čem společně s rodiči četli, a když poté přinesou Čteníček ukázat do dětského oddělení knihovny, čeká je odměna. Pro ty větší děti knihovna vydala **Spisovníček**,⁴¹ který mohou použít i jako čtenářský deník do školy.⁴² Knihovna také nabízí pro zájemce z řad školek a škol několik knihovnických lekcí. Pro mateřské školy je to lekce **Do knihovny za pohádkou**, kde se děti seznámí s knihou a je jim přečteno několik ukázek z pohádek, básniček a říkadel. Pro první třídy základních škol je nabízena lekce **Poprvé do knihovny**, kde se děti seznámí s knihovnou a jejím chodem a absolvují své *První čtení*, což je čtení z různých knih, po kterém následuje pohádkový testík.⁴³ V rámci měsíce března, který je celorepublikově vyhlášený jako měsíc čtenářů, připravilo dětské oddělení akci s názvem: **Čteme z knih českých autorů aneb Čtení sluší každému**. Tato akce má podpořit dětské čtenářství. A společným čtením pohádek a poezie v knihovně děti mohou získat tip na svou další četbu.⁴⁴ Další akcí (nejen rakovnické knihovny) je **pasování žáků prvních tříd na čtenáře**. Při této slavnostní ceremonii, které se mohou zúčastnit i rodiče a příbuzní, žáci v knihovně předvedou, že opravdu umí číst, a poté společně složí slib čtení. Na akci, která se v Rakovníku pořádá již od roku 2002, nechybí ani pasovací meč, kostýmy a speciální hymna.⁴⁵

Zajímavé akce pořádá Knihovna města Plzně. Jednou z nich je i **Čtení pro nejmenší**. Je to posezení v dětském oddělení, kde knihovnice předčítá nebo vypravuje pohádky či říká s dětmi různé říkanky. Jedno takové posezení

³⁹ PACIORKOVÁ, H. *Bulletin SKIP*, č. 4/2010, s. 14-15.

⁴⁰ Příloha č. 2.

⁴¹ Příloha č. 3.

⁴² *Čteníček a Spisovníček* [online]. [cit. 26.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.knihovna-rakovnik.cz/vydali-jsme/?more=1629#msg1629>>.

⁴³ *Knihovnické lekce* [online]. [cit. 3.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.knihovna-rakovnik.cz/uvod/dokumenty-ke-stazeni/>>.

⁴⁴ *Březen – měsíc čtenářů* [online]. [cit. 3.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.knihovna-rakovnik.cz/?more=2164#msg2164>>.

⁴⁵ Informace od ředitelky MěK v Rakovníku Mileny Křikavové.

nad knihou proběhlo i 17. února 2012 a děti velice bavilo. Nejen že při předčítání mohly sledovat obrázky v knize, ale také kolem sebe měly několik svých vrstevníků, s kterými si mohly hrát. Po přečtení pohádek následovalo několik říkanek a písniček, do kterých se zapojily s paní knihovnicí všechny přítomné děti a několik rodičů. A protože se četla pohádka O dvanácti měsíčkách, zakončily pracovnice knihovny předčítání rozdáním nakrájeného jablíčka, pro jaké v pohádce šla i Maruška, z čehož měly všechny přítomné děti neskrývanou radost.⁴⁶ Další akcí knihovny na podporu hlasitého čtení dětí je **Knihofon**. Na této akci si děti vzájemně předčítají z oblíbených knih přímo do mikrofonu.⁴⁷

4.3. JIM TRELEASE

Jim Trelease je americký novinář a spisovatel, který svou kariéru v roce 1979 obrátil částečně ke vzdělání tím, že publikoval první vydání své příručky o hlasitém čtení. K napsání prvního vydání jeho knihy *The Read-Aloud Handbook* ho inspiroval nejen jeho každodenní rituál, kdy on sám svým dětem předčítal, ale také nedostatek materiálů o významu hlasitého čtení. Nyní se jeho kniha používá jako učební text pro budoucí učitele na více než 60 univerzitách po celých Spojených státech a byla také přeložena do několika jazyků.⁴⁸

Ve své knize mimo jiné uvádí řadu praktických informací pro rodiče i učitele, co dělat a co nedělat při čtení nahlas. Jelikož kniha jako celek nebyla doposud přeložena do českého jazyka, byla následující část přeložena pro potřeby práce z amerického originálu.

4.3.1. CO DĚLAT

- Začněte s předčítáním, jak jen to je možné, čím dřív se začne, tím lepší to pro dítě je.

⁴⁶ Vlastní návštěva akce dne 17.2. 2012.

⁴⁷ *Kalendář akcí* [online]. [cit. 4.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/kalendar.php>>.

⁴⁸ *About Jim Trelease* [online]. [cit. 8.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.trelease-on-reading.com/bio.html>>.

- Čtete tak často, jak jen to váš čas a čas dětí či žáčků dovolí. Určete si čas, ve který budete tradičně každý den předčítat. Musíte mít také na paměti, že schopnost naslouchat získávají děti postupně, nikoliv přes noc.
- U dětí batolecího a předškolního věku je proto důležité, aby se jim četly knihy, které jsou předvídatelné, anebo se obsahově opakují. Během opakovaného čtení knihy je dobré příležitostně vynechat nějaké slovo či klíčovou frázi a nechat dítě je doplnit. Také můžete dítě zapojit tím, že mu dovolíte obracet stránky za vás.
- Jestliže je dítě při čtení příliš aktivní a nevěnuje pozornost knize, zkuste nejprve vyprávět příběhy, kde bude mít hlavní postava stejné jméno jako vaše dítě, a postupem času přejděte k příběhům v knihách. Aktivní děti také můžete zaměstnat papírem a pastelkami, tím udržíte ruce dětí v pohybu, zatímco budou poslouchat.
- Před každým čtením také dítěti řekněte, kdo je autorem a ilustrátorem knihy, děti si musí uvědomit, že knihy píšou lidé, nikoliv stroje.
- Před prvním čtením každé knihy diskutujte s dítětem o ilustraci na obálce. Zeptejte se například, o čem si myslí, že kniha bude, když se podívá na obrázek. Podobnými otázkami můžete udržet pozornost dítěte. V průběhu čtení se zeptejte, co si myslí, že se stane dál.
- Čtení vždy dotáhněte do konce, pokud se tedy nejedná o špatnou knihu. Zájem dítěte udržíte jen tehdy, nebude-li muset dítě čekat několik dní na další kapitolu. Pokud nemáte mnoho času, nebo jsou kapitoly příliš dlouhé, ukončete čtení uprostřed napínavého děje, ale k pokračování se vraťte hned následující den.
- Pokud máte děti s větším věkovým rozdílem, než jsou tři roky, čtete dětem individuálně. Vyžaduje to sice více času, ale časem sklídíte úspěchy z vynaloženého úsilí. Posílíte tím také přednosti každého dítěte.
- Před čtením nechte dítě několik minut zklidnit a uveďte ho do správné nálady, například otázkou, co se stalo, když jste včera přestali číst. Správné naladění je při předčítání důležitý faktor. Vyhněte se napomínání typu: „Sedni si rovně!“ „Dávej pozor!“, tím klesá ochota dětí naslouchat.
- Jestliže čtete obrázkovou knížku, ujistěte se, že dítě dobře vidí na obrázky.

- Při čtení musíte mít vy i vaše dítě pohodlí a vaše hlava by měla být výše, aby vás dítě či děti dobře slyšely.
- Po přečtení příběhu si vymezte čas na diskuzi o něm. Dovolte dítěti se vyjádřit mluveným, psaným či uměleckým projevem, jestliže k tomu má vlohy. Netrvejte ovšem na celém výkladu příběhu od dítěte.
- Když čtete, používejte různé projevy. Jestliže je to možné, změňte tón hlasu, či upravte tempo. Během napínavé části mluvte pomaleji a tišeji. Ztlumený hlas na pravém místě dokonale napne všechny posluchače.
- Přiveďte autora k životu stejně jako jeho knihu. Z obálky či z knihovny si zjistěte nějaké informace o autorovi, které dětem sdělíte.
- Vložte do čtení knih třetí dimenzi, kdykoliv to jen bude možné. Například při čtení o mašince si pořídte mašinku, kterou si dítě může vzít do ruky.
- Jednou za čas položte dítěti otázku, kterou s jeho pomocí v knize vyhledáte. Tím se rozšíří dětské znalosti a čtenářské dovednosti. Vytvořte také třeba na stěně či dveřích tabuli či schéma, aby dítě vidělo, kolik již toho přečetlo. Výborně poslouží například schéma housenky či vláčku, kde pak každý dílek znamená přečtenou knihu.
- Vždy mějte u sebe nějakou rezervní knihu, ta se vám bude hodit například v dopravní zácpě či při dlouhém čekání v čekárně u zubaře. Mějte také připravenou knihu pro ty, kdo hlídají vaše děti, aby věděli, že čtení nahlas je součástí jejich práce.
- Snahu při čtení dětem by měli vynakládat zejména tatínkové. Protože 88 % učitelů na základní škole jsou ženy, spojují si tedy chlapci čtení se ženami a školními úkoly. Otcovo nadšení pro knihy a čtení tedy může mít na chlapcovo myšlení velký vliv.
- Postarejte se o to, aby vaše děti viděly ve čtení zábavu. Čtení prokládejte různými příklady, třeba z vašeho života.
- Povzbudte starší děti k tomu, aby někdy četly mladším sourozencům. Ovšem ne každý den, jako náhrada za vás. Největším vzorem dětí by měl být totiž dospělý.
- Omezte čas, kdy vaše dítě dívá na televizi. Nadměrné sledování televize může mít negativní vliv na jeho rozvoj. Jestliže starší dítě sleduje televizi, aktivujte skryté titulky a vypněte zvuk.

- Pamatujte, že čtení nahlas přijde přirozené jen velmi málo lidem. Aby bylo čtení úspěšné a pro vás snadné, musí se cvičit.

4.3.2. CO NEDĚLAT

- Nečtěte příběhy, které vás nebaví. Váš nezájem se projeví ve čtení, a to by mohlo překazit váš záměr.
- Nepokračujte ve čtení knihy, jestliže zjistíte, že to byl špatný výběr. Připusťte si chybu a vyberte jinou knihu, nicméně, se ujistěte, že jste dali knize šanci. V některých knihách začíná děj pomaleji. Tomuto se můžete vyhnout tím, že si vždy před výběrem knihy sami kousek pročtete.
- Nezavalujte zbytečně své publikum, tedy děti. Vždy pečlivě zvažte jejich intelektuální, společenskou a emocionální úroveň.
- Nevolte knihu, kterou už většina dětí slyšela či viděla v televizi. Jestliže je příběh příliš známý, může se zájem o takové předčítání vytrátit. Můžete ale nejdříve přečíst nějakou knihu a poté se na příběh podívat v televizi, aby děti viděly, o kolik více toho může být v knize.
- Při vybírání knihy pro hlasité čtení se vyhněte knihám, které jsou psány jako dialog. Ty jsou obtížné jak pro čtenáře, tak pro posluchače. Tyto knihy jsou lepší pro tiché čtení, protože čtenář vidí všechny odstavce, citace a uvozovky.
- Nenechte se ošálit cenami. To, že kniha získala nějaké ocenění, ještě neznamená, že se bude dobře číst nahlas. Většinou je udělena cena za to, jak autor knihu napsal, ne za to, že by se dobře četla.
- Nezačínejte čtení, jestliže víte, že nemáte dost času. Ukončení po jedné nebo dvou stránkách děti spíše odradí od jejich čtenářského zájmu, než povzbudí.
- Při čtení mějte trpělivost. Zvláště malé děti mívají spoustu otázek, nechte je vždy otázku položit a trpělivě na ni odpovězte. S odpovědí nemusíte spěchat, není žádné časové vymezení na přečtení dané knihy. Tím, že budete dětem odpovídat na jejich zvědavé otázky, v nich probouzíte ten správný zájem o knihy a četbu.

- Nepleťte si kvalitu s kvantitou. Hlasité čtení, které budete trvat třeba jen 10 minut denně, dá vašemu dítěti mnohem více než 2 hodiny osamělého sledování televize.
- Nezkoušejte soupeřit s televizí. Když se dítěte zeptáte, jestli se chce dívat na televizi, nebo zda si chce číst, vybere si většinou první možnost. Je to jako kdybyste se zeptali, zda chce k obědu zeleninu nebo koblíhu. Pamatujte, že vy jste dospělí, vy tedy vybíráte.
- Nikdy nepoužívejte knihu jako hrozbu. Jakmile použijete větu typu: „Když si neuklidíš pokoj, nebude večer žádný příběh!“, dítě vycítí, že používáte knihu jako zbraň, a může svůj postoj ke knize negativně změnit.⁴⁹

4.4. CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM

4.4.1. O PROGRAMU

Celé Česko čte dětem⁵⁰ je nezisková organizace, kterou v roce 2006 založila Eva Katrušáková. Tato organizace také hned od počátku propaguje stejnojmenný program. Ten má za cíl podporovat čtenářskou gramotnost dětí a mládeže v celé České republice a chce také, aby se prostřednictvím společného čtení upevňovaly rodinné vazby.

Inspiraci pro založení tohoto programu získala Eva Katrušáková nejen v knize Jima Trelease, ale hlavně z Polska. Tam už podobný program, na podporu čtenářství, funguje od roku 2001. Založila ho Irena Koźmińska, která se v USA jako manželka polského velvyslance setkala s Treleasovými myšlenkami, které poté přenesla do své rodné země.⁵¹

4.4.2. CO DOKÁŽE 20 MINUT ČTENÍ DENNĚ

Kampaň Celé Česko čte dětem odpovídá také na nejčastější otázky rodičů: „Proč dětem číst a co vůbec takové čtení dětem přináší?“.

⁴⁹ TRELEASE, J. *The Read-Aloud Handbook*, 4th. ed., s. 106-112.

⁵⁰ Příloha č. 4.

⁵¹ *O nás* [online]. [cit. 13.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/7/o-nas/>>.

Čtení v první řadě uspokojuje základní emoční potřeby dítěte a to tím, že vytváří silné citové pouto mezi ním a rodičem. Velký vliv má čtení na psychický vývoj, zejména rozvíjí jazyk a posiluje slovní zásobu, a dítě tak poté nemá problémy s vyjadřováním. Naučí se také kritickému a logickému myšlení. Čtením se rozvíjí představivost a zlepšuje se paměť. Dítě se také dokáže lépe soustředit na určitý úkon. Rozšiřují se všeobecné znalosti, a tak poté dítě lépe zvládá učení a tím dosahuje lepších studijních výsledků. Naučí se rozpoznávat důležité hodnoty a zodpovědněji rozlišují mezi dobrem a zlem. Čtení může být pro děti i zábavou a rozvíjet jejich smysl pro humor, je to tedy způsob úniku od nudy a někdy také i od problémů. Zabraňuje v neposlední řadě tomu, že dítě prosedí celý den u počítače či televize.

Předčítání tedy formuje čtenářské návyky a podporuje získávání informací po celý život, je to tedy nejlepší investice do budoucnosti dítěte.⁵²

4.4.3. ČINNOST PROGRAMU

V rámci samotného programu se nepořádají jen konference a semináře pro nejrůznější instituce po celé České republice, kde lidé seznamují s hlavními myšlenkami, ale také se organizuje řada dílčích projektů.

Jedním z nich jsou i veřejná čtení, do kterých se zapojila řada známých osobností, jako jsou Dagmar Havlová, Zdeněk Svěrák, Aneta Langerová, Jan Hřebejk, Barbora Špotáková, Jaromír Nohavica a spousta dalších.⁵³ Zapojil se i Michal Viewegh, který předčítal například ve Frýdku-Místku. Jeho předčítání se zúčastnilo asi 200 dětí z místních školek i základních škol. Nejvíce se mu líbilo, že děti živě a bezprostředně reagovaly na četbu a zvládly svou pozornost udržet až do samého konce.⁵⁴ Projekt ovšem nepodpořil jen Viewegh, ale i jeho žena Veronika. „Projekt se mi velice líbí. Nadchla mě jeho smyslnost. Dětem

⁵² Proč číst dětem [online]. [cit. 15.2.2012]. Dostupné z:

<<http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/325/o-nas/proc-cist-detem/>>.

⁵³ Osobnosti čtou dětem [online]. [cit. 21.2.2012]. Dostupné z:

<<http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/534/nase-aktivity/osobnosti-ctou-detem/>>.

⁵⁴ RUMIANOVÁ, J. Michal Viewegh předčítal frýdecko-místeckým dětem.[online]

Frýdeckomístecký a třinecký deník[cit. 21.2.2012]. Dostupné z:

<http://fm.denik.cz/zpravy_region/michal-viewegh-predcital-frydecko-misteckym-detem.html>.

se číst má, svým dětem čtu už od jednoho roku. (...) Snad si co nejvíce rodičů uvědomí, jak důležité je dětem číst již od malička.“⁵⁵

Kampaň také podporuje dobrovolníky, převážně z řad studentů, kteří docházejí do nemocnic po celé České republice a předčítají tam na dětských odděleních. Tím tak zpříjemňují pobyt malým pacientům. *„Děti to, co se zde naučily, vyžadují i po návratu domů. Myslím, že podobné to bude i se čtením. Dětem se návštěvy dobrovolníků, kteří jim předčítají, moc líbí, nechtějí je pustit pryč, žadoní o přídávky. Věřím tomu, že mnoho dětí si bude chtít tyto příjemné okamžiky zopakovat i s rodiči a že se čtení vrátí alespoň do některých rodin,“* dodává vrchní sestra Kliniky dětské neurologie Bc. Angelika Remová.⁵⁶

V roce 2008 byl také spuštěn projekt *Moje první kniha*. Do tohoto programu se mohou zapojit obce a města, které u příležitosti vítání občánků předají rodičům dětskou knihu, a tím tak podpoří kampaň a rozšíří povědomí o hlavní myšlence celého programu.⁵⁷

5. PRŮZKUM PŘEDČÍTÁNÍ NA RAKOVNICKU

5.1. ÚVOD

Pro účely praktické části práce byl proveden průzkum, jehož cílem bylo zmapovat současný stav předčítání v českých rodinách. Jelikož tento průzkum by byl velmi náročný na zpracování, byl okruh respondentů zúžen na několik školských institucí v Rakovníku a jeho blízkém okolí. Cílovou skupinou byli rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu nebo první stupeň základních škol. Celý výzkum probíhal od prosince 2011 do února 2012. Samotný dotazník⁵⁸ obsahuje celkem 14 otázek, z toho 12 s předdefinovanými odpověďmi a 2 otázky s možností otevřené odpovědi. Dotazník byl pro respondenty zcela anonymní.

⁵⁵ FINGEROVÁ, M. Bude celé Česko číst?. *Rodina a škola*. č. 1/2009, s. 16.

⁵⁶ *Čteme v nemocnicích* [online]. [cit. 21.2.2012]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/578/nase-aktivity/cteme-v-nemocnicich/>.

⁵⁷ *Moje první kniha* [online]. [cit. 21.2.2012]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/577/nase-aktivity/moje-prvni-kniha/>.

⁵⁸ Příloha č. 5.

Dotazníky byly rozdány v těchto školských institucích: Mateřská škola Průběžná Rakovník, Mateřská škola YMCA, školní družina při 3. ZŠ Rakovník a Základní škola a Mateřská škola Kolečovice, okres Rakovník. Celkem zde bylo rozdáno 170 dotazníků, vrátilo se 118 dotazníků a z nich byly 3 dotazníky vyřazeny pro neúplné vyplnění. Pro výzkum tedy bylo zpracováno 115 dotazníků.

Na přelomu února a března 2012 byl proveden další výzkum, týkající se veřejného mínění na téma předčítání dětem⁵⁹. Tento druhý výzkum byl proveden, aby se na závěr mohly porovnat reálné výsledky výzkumu z mateřských a základních škol s míněním společnosti. I tento výzkum byl zcela anonymní. Osobně v něm bylo dotázáno celkem 60 respondentů, z toho polovina žen a druhá polovina mužů. Respondenti byli vybíráni napříč věkovým spektrem od 19 do 68 let.

5.2. HYPOTÉZY PLYNOUCÍ Z VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ

Na základě výsledků, které vyplynuly z výzkumu veřejného mínění, můžeme nyní pro další práci formulovat hypotézy, ty budou následně potvrzeny, nebo vyvráceny výsledky dotazníků, jež vyplňovali rodiče dětí.

Hypotéza č. 1: Nejvíce dětem pravidelně předčítají rodiče s vysokoškolským vzděláním.

Hypotéza č. 2: Před cca 30 lety rodiče doma dětem předčítali.

Hypotéza č. 3: Rodiče, kterým bylo v dětství předčítáno, nyní pravidelně předčítají i svým dětem.

Hypotéza č. 4: Nejčastěji se předčítá v rodině, kde je jen 1 dítě.

Hypotéza č. 5: Dnešní rodiny nenavštěvují veřejné knihovny.

Hypotéza č. 6: Rodiče v této době čtou převážně jen noviny a časopisy.

Hypotéza č. 7: Dnešní děti nejeví zájem o knihy.

⁵⁹ Příloha č. 6.

Hypotéza č. 8: Rodiče v dnešní době předčítají dětem jen výjimečně.

Hypotéza č. 9: Učitelé ve městech dětem předčítají více než učitelé na venkově.

Hypotéza č. 10: V mateřských školách učitelky dětem předčítají.

Hypotéza č. 11: Na základních školách se předčítá, nepředčítá ovšem pedagog, ale některé z dětí.

Hypotéza č. 12: Rodiče si myslí, že hlasité čtení má význam pro rozvoj jejich dítěte.

Hypotéza č. 13: Rodiče znají celostátní kampaň na podporu každodenního předčítání dětem – Celé Česko čte dětem.

5.3. VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

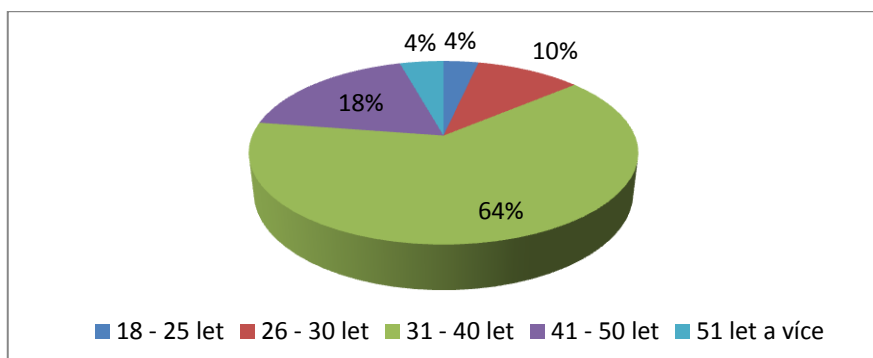
V následující tabulce č. 1 je přehled rozdaných, vrácených a řádně zpracovaných dotazníků.

Tabulka č. 1

typ školy	rozdáno	vráceno	zpracováno
<i>MŠ Průběžná</i>	25	17	16
<i>MŠ YMCA</i>	45	40	39
<i>MŠ Kolečovice</i>	15	9	9
<i>družina 3.ZŠ</i>	25	16	16
<i>ZŠ Kolečovice</i>	60	36	35
celkem	170	118	115

Otázka č. 1 se týká věku a graf č. 1 nám tedy znázorňuje věkové spektrum rodičů, kteří se zúčastnili výzkumu. Největší zastoupení (64 %) mají rodiče ve věku 31 až 40 let, 18 % zúčastněných je ve věku 41 až 50 let, 10 % ve věku 26 až 30 a shodně po 4 % mají rodiče do 25 let a ti, kteří jsou starší 51 let.

Graf č. 1

Otázka č. 2 má za úkol zjistit nejvyšší dosažené vzdělání rodičů. V závislosti na otázce č. 8 lze pak vyvodit, s jakým nejvyšším dosaženým vzděláním rodiče pravidelně dětem předčítají.

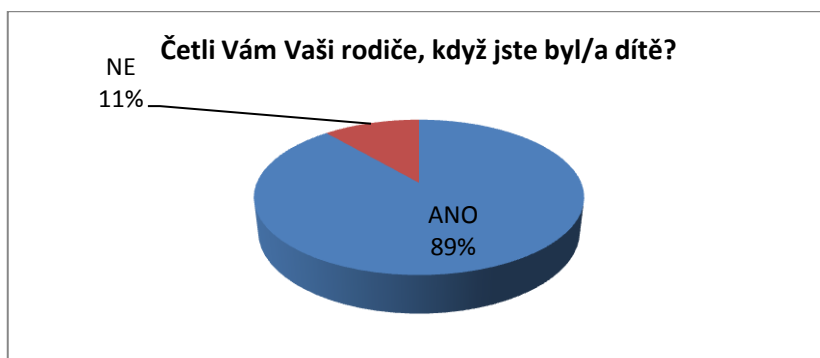
Tabulka č. 2

nejvyšší dosažené vzdělání	celkem	pravidelně předčítají	v %
základní	4	0	0,0
středoškolské bez maturity	28	6	21,4
středoškolské s maturitou	55	20	36,4
vyšší odborné	8	1	12,5
vysokoškolské	20	7	35,0

Z tabulky tedy vyplývá, že pravidelně (tj. každý den) dětem předčítají z největší části rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou, následují rodiče s vysokoškolským vzděláním, poté se středoškolským vzděláním bez maturity a nakonec ti s vyšším odborným vzděláním. Rodiče jen se základním vzděláním pravidelně nepředčítají dětem vůbec. Hypotéza č. 1 se tedy nepotvrdila.

Otázka č. 3 má zjistit, zda bylo rodičům jako dětem doma předčítáno a zda to má vliv na jejich předčítání dětem. Z výsledků vyplynulo, že 89 % rodičů bylo jako dětem doma předčítáno (graf č. 2). Ale pouhých 29 % z nich předčítá v dnešní době pravidelně svým dětem. Takže zatímco hypotéza č. 2 se potvrdila, hypotéza č. 3 byla tímto výzkumem vyvrácena.

Graf č. 2

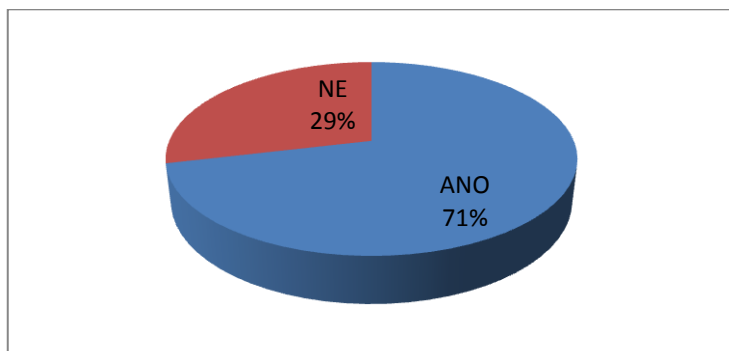
Otázka č. 4 mapuje, kolik dětí je v dnešních rodinách a kde se tedy nejčastěji pravidelně předčítá. Z tabulky č. 3 tedy vyplývá, že dnešní rodiny mají nejčastěji 2 děti, ale pravidelně se předčítá nejvíce v rodinách se 4 dětmi. Hypotéza č. 4 je tedy neplatná.

Tabulka č. 3

dětí v rodině	celkem	pravidelně předčítají	v %
1	15	3	20,0
2	79	27	34,2
3	16	2	12,5
4	4	2	50,0
5	1	0	0,0

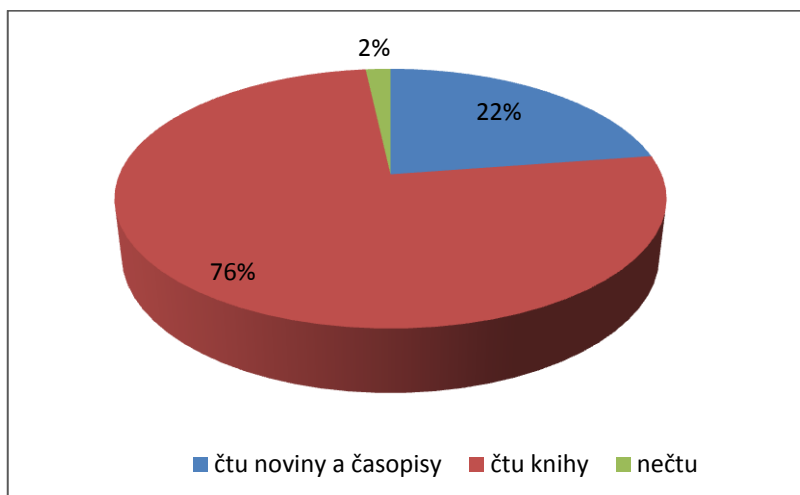
Otázka č. 5 zjišťuje, zda rodiny v dnešní době navštěvují veřejnou knihovnu. 71 % respondentů odpovědělo, že jejich rodina veřejnou knihovnu navštěvuje, a tak graf č. 3 tedy zcela jasně vyvrací hypotézu č. 5.

Graf č. 3

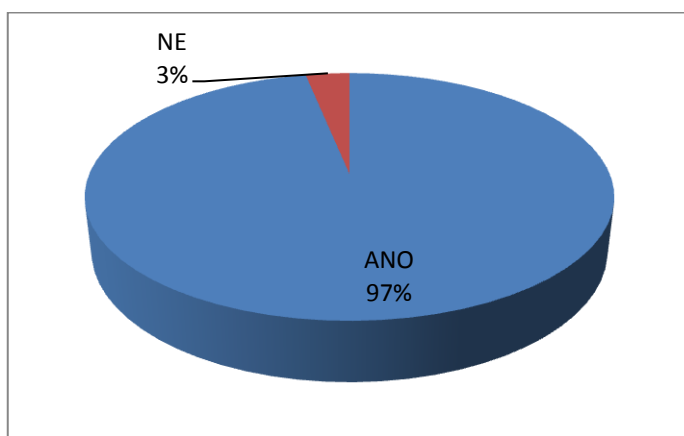
Otázka č. 6 se zaměřuje na čtenářství rodičů a na to, zda má dítě možnost vidět své rodiče při čtení. Z grafu č. 4 nepochybně vyplývá, že 76 % dotázaných rodičů čte knihy, 22 % čte pouze noviny a časopisy a 2 % respondentů podle výsledků nečtou vůbec. Hypotéza č. 6 se tedy nepotvrdila.

Graf č. 4

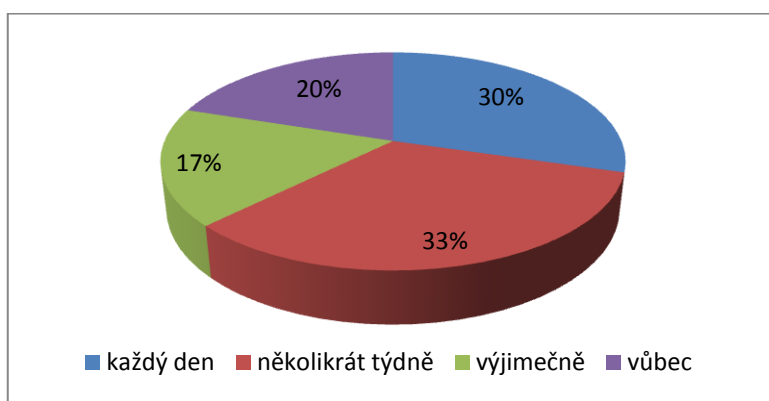
Otázka č. 7 má za úkol zjistit, jestli děti v dnešní době jeví zájem o knihy. Z výsledků výzkumu je zřejmé, že 97 % dětí jeví zájem o knihy a pouze 3 % o knihy zájem nejví (graf č. 5). Hypotéza č. 7 je tedy zcela nesprávná a výzkum ji vyvrátil.

Graf č. 5

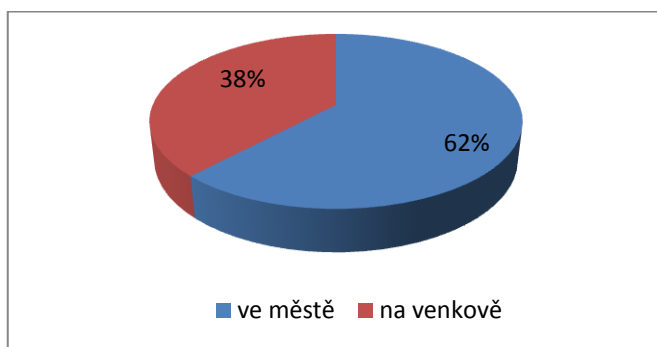
Otázka č. 8 se zaměřuje přímo na předčítání a podává přehled o tom, jak často rodiče svým dětem předčítají. Z výsledků grafu č. 6 je jasné patrné, že každý den předčítá doma jen 30 % dotázaných rodičů, několikrát týdně pak 33 %, výjimečně 17 % a celých 20 % respondentů dětem nepředčítá vůbec. Hypotéza č. 8 se tedy nepotvrdila. Z dalších výsledků vyplynulo, že v mateřských školách předčítá každý den 41 % rodičů a vůbec nepředčítá 8 % rodičů. Naproti tomu na základních školách předčítá každý den už jen 16 % rodičů a 35 % již nepředčítá vůbec.

Graf č. 6

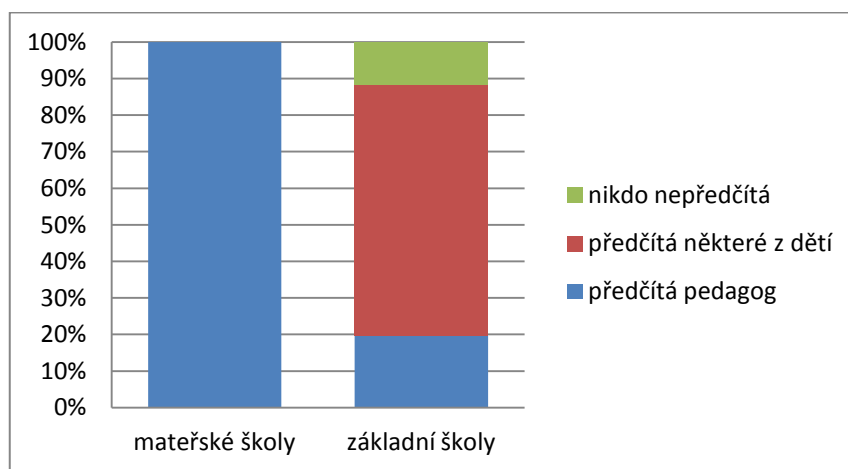
Otázka č. 9 a graf č. 7 dávají přehled o tom, kde děti navštěvují mateřskou nebo základní školu. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že 62 % dětí zúčastněných respondentů navštěvuje školské zařízení ve městě a 38 % na venkově. V závislosti na otázce č. 10 vyplývá z průzkumu, že ve městě předčítají učitelé v 78 % a na venkově v 43 %. Hypotéza č. 9 je tedy pravdivá.

Graf č. 7

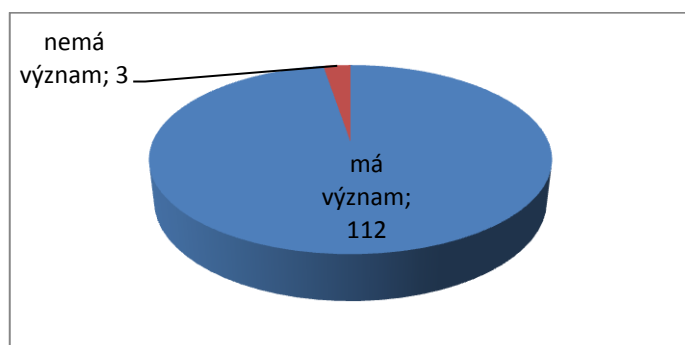
Otázka č. 10 zjišťuje, zda je dětem předčítáno přímo ve školce nebo ve škole. Výsledky z mateřských škol jsou velmi pozitivní. Ve všech 3 zúčastněných školkách se dětem předčítá a hypotéza č. 10 je tak zcela pravdivá. Dětem na základních školách už předčítá jen 20 % učitelů, v 68 % předčítá při výuce některé z dětí a ve 12 % není dětem ve škole již předčítáno vůbec. Jak můžeme vidět na grafu č. 5, potvrdila se tedy i hypotéza č. 11.

Graf č. 8

Otázka č. 11 se zaměřuje na to, zda si rodiče myslí, že hlasité čtení má význam pro vývoj jejich dítěte. Podle výzkumu si ze 115 respondentů 112 myslí, že hlasité čtení má význam a jen 3 respondenti se domnívají, že hlasité čtení nemá význam (graf č. 9). Hypotéza č. 12 je tak potvrzena. Zajímavostí výzkumu ale je, že i když většina rodičů ví o významu hlasitého čtení, doma pravidelně předčítá jen zhruba $\frac{1}{3}$ dotázaných rodičů.

Graf č. 9

Otázka č. 12 má otevřenou odpověď a respondenti, kteří na otázku č. 11 odpověděli „ANO“, měli napsat, jaký význam podle nich hlasité čtení má. Zde jsou některé z odpovědí:

„Děti odposlouchají slova, intonaci. Prospívá to i v koncentraci. Pokud čteme stejnou pohádku a v ní změním slovo, syn okamžitě reaguje a opravuje mě. Pamatuje si, jak to má být. Posiluje paměť.“

„Rozvíjí se představivost, fantazie, jazyk. Učí se nová slova a z pohádek se dozví, že ve světě je dobro i zlo, a to má jisté dopady a následky.“

„Naučí se, že v knihách se skrývá vědění, zábava, poučení i moudrost. Rozvíjí to osobnost, představivost a jazyk! Vytváří to pouto mezi čtenářem a posluchačem.“

„Myslím si a mám i zkušenost, že při hlasitém čtení se více vnímá děj knihy nebo příběhu.“

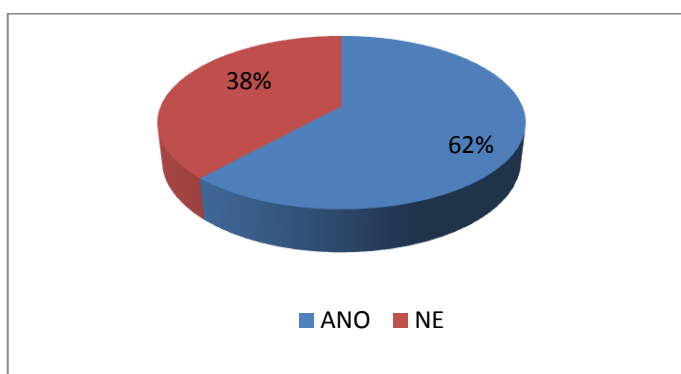
„Určitě veliký. Dítě, kterému je předčítáno již od útlého věku (batolecího), se brzy naučí mluvit, zpívat; tříbí se jeho paměť, učí se podle obrázků samo vyprávět, opakovat po rodičích apod. K tomu samozřejmě i kontakt s rodiči, který si dítě pamatuje jistě i v dospělosti a předává své zkušenosti poté svým dětem.“

„Správná intonace, výslovnost. Lépe si osvojí správnou pravopisnou a mluvnickou stavbu slov a vět.“

Nejčastěji rodiče odpovídali, že hlasité čtení rozšiřuje slovní zásobu, rozvíjí představivost a fantazii, zlepšuje paměť, pomáhá ke správné intonaci a artikulaci, zlepšuje porozumění, utváří pozitivní vztah ke čtení a podporuje vztahy mezi rodiči a dětmi.

Otázky č. 13 a 14 zjišťují, zda dotázaní rodiče znají rozsáhlou celostátní kampaň na podporu hlasitého čtení Celé Česko čte dětem a jestliže ano, tak odkud. Z grafu č. 10 zcela zřejmě plyne, že až 38 % dotázaných rodičů program Celé Česko čte dětem bohužel nezná. Zbýlých 62 % respondentů, kteří o programu slyšeli, jej nejčastěji znají z internetových stránek, z televize a televizních pořadů (např. z pořadu Sama doma), na třetím místě byla knihovna a nejméně se rodiče seznamují s programem přímo v mateřských nebo základních školách. Hypotéza č. 13 se ale tímto výzkumem potvrdila.

Graf č. 10

5.4. SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Cílem dotazníkového průzkumu, který byl zaměřen na rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu nebo první stupeň základní školy, bylo zmapovat současný stav a úroveň předčítání v rodinách, a podat tak ucelený přehled současné situaci.

Výsledky byly porovnány s veřejným míněním, na jehož základě byly stanoveny hypotézy, které měl průzkum potvrdit či vyvrátit. Z celkového počtu 13 hypotéz se jich 6 potvrdilo a 7 jich bylo vyvráceno. Výsledky byly pro lepší přehlednost znázorněny pomocí tabulek nebo grafů.

V rámci výzkumu tedy bylo zjištěno, že nejvíce dětem předčítají rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou a hned za nimi se dětem nejvíce věnují ti

s vysokoškolským vzděláním. Rodiče, kterým bylo v dětství předčítáno, jen málokdy předávají tuto zkušenost dále svým dětem. Zajímavé zjištění také je, že ačkoliv je dnes největší počet rodin se dvěma dětmi, nejvíce se předčítá v rodinách, kde mají čtyři děti. Dnešní rodiny stále navštěvují veřejné knihovny a většina rodičů čte častěji knihy než jen noviny a časopisy. I dnes v moderní době plné převratných technologií jeví děti zájem o knihy, ale jen necelé třetině je doma pravidelně předčítáno. Ve všech třech mateřských školách, kde byly rozdány dotazníky, se dětem předčítá. Předčítá se i ve škole, tam ovšem už nepředčítá pedagog, ale některé z dětí. Podle výsledků výzkumu je také zřejmé, že téměř všichni dotázaní rodiče jsou si vědomi významu hlasitého čtení, i když ne všichni doma dětem pravidelně předčítají. Více než polovina rodičů někdy slyšela o programu Celé Česko čte dětem. Nejvíce rodičů se o programu dozvědělo z internetu a televize, velká část také z knihovny, ale jen málo rodičů se o programu dozvědělo přímo ze školky nebo školy. Kampaň by se proto mohla více zaměřit právě na mateřské a základní školy.

6. ZÁVĚR

Cílem předložené práce bylo zpracovat a přiblížit problematiku týkající se hlasitého čtení a seznámit s programy a akcemi, které se daným problémem zabývají. V 21. století, které je technicky velmi vespělé a ve kterém už vztahy nejsou tak osobní jako dříve, je nutno na význam hlasitého čtení více upozornit. Mnozí lidé, a především rodiče, si neuvědomují, že tím, že budou svému dítěti pravidelně předčítat, mu dají nenahraditelný kulturní zážitek. Pravidelným předčítáním obohatí své děti nejen o nové poznatky, ale také o silné citové pouto, které mezi rodičem a dítětem vznikne.

V prvních dvou kapitolách práce shrnuje základní poznatky o procesu čtení a dětském čtenářství, které je nutno podporovat, jelikož vymoženosti moderní doby jako počítače, DVD přehrávače nebo chytré mobilní telefony knihu zastiňují a odsouvají do postraní.

Další kapitola už je věnovaná přímo hlasitému čtení, kde se přes historický vývoj a názory českých odborníků či pedagogů dostáváme ke konkrétním radám a akcím na podporu hlasitého čtení. Knihovny v celé České republice chápou jeho důležitost, a tak rozjíždí řadu akcí na jeho podporu. V Rakovníku například vydali pro děti Čteníček, do kterého si děti mohou zapsat či zakreslit, o čem s rodiči četli, a v Plzni zase pořádají akce jako Čtení pro nejmenší nebo Knihofon. Konkrétní rady pro rodiče a pedagogy co dělat a nedělat při hlasitém čtení, přináší ve své knize The Read-Aloud Handbook Jim Trelease. Nejen jeho knihou je pak inspirovaná celostátní kampaň za každodenní hlasité čtení Celé Česko čte dětem. Cílem tohoto programu je, aby rodiče v dnešní době svým dětem pravidelně 20 minut denně předčítali.

Z výzkumu, kterým se zabývá poslední kapitola, totiž vyplývá, že jen 30 % rodičů dětem každý den předčítá, i když jsou téměř všichni o významu hlasitého čtení přesvědčeni. To, zda nechtějí nebo nemohou, zůstává nezodpovězenou otázkou, ale v zájmu dětí a naší budoucnosti obecně, by měli všichni usilovat o zvýšení uvedeného procenta.

Zpracování této práce pro mě bylo velmi přínosné a osobně jsem přesvědčena, že kniha a čtení má stále své nezastupitelné místo. Vždyť kdy jindy a kde jinde prožiji tolik dobrodružství, napětí nebo radosti, než při čtení dobré knihy. Ani při sledování toho nejlepšího filmu z Hollywoodu neprožiji to, co při čtení, a když tyto pocity může někdo prožívat se mnou, o to lepší zážitek to je. A díky nejrozumnějším kampaním a akcím knihoven věřím, že četby, a hlavně četby dětem, bude i nadále stále více a více.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 103 s. ISBN 80-85865-40-8.

CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 101 s. ISBN 80-85865-41-6.

MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení*. 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie čtenáře*. 1. díl. Praha: ÚDA, 1965. 72, [4] s.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie čtenáře*. 2. díl. Praha: ÚDA, 1966. 59, [1] s.

NÜNNING, Ansgar, ed., TRÁVNÍČEK, Jiří, ed. a HOLÝ, Jiří, ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce - osobnosti - základní pojmy*. 1. vyd. Brno: Host, 2006. 912 s. ISBN 80-7294-170-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. vyd. Jinočany: H & H, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize: (2007)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008. 207 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRELEASE, Jim. *The Read-Aloud Handbook*. 4th. edition. New York: The Penguin Book, 1995. ISBN 0-14-046971-0.

VÁŠOVÁ, Lidmila a ČERNÁ, Milena. *Bibliopedagogika: vysokošk. učebnice pro stud. filozof. fakult.* 2. vyd. Praha: SPN, 1989. 132 s. Učebnice pro vys. školy. ISBN 80-04-24503-X.

VÁŠOVÁ, Lidmila. *Čtenáři a uživatelé informací: (základy psychologie a pedagogiky čtenáře): učební text pro posl. fak. filozof.* 2. vyd. Praha: SPN, 1987. 194 s.

VOKURKA, Martin a kol. *Velký lékařský slovník*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Maxdorf, 2005. 1001 s. Jessenius. ISBN 80-7345-058-5.

Seriálové publikace:

Bulletin SKIP: Spolku knihovníků a informačních pracovníků ČR. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 1969-1970,1992-. ISSN 1210-0927.

Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách. Praha: Portál, 1993-. ISSN 1210-7506.

Kritické listy: občasník pro kritické myšlení. Praha: Občanské sdružení Kritické myšlení, 2000-. ISSN 1214-5823

Rodina a škola. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955-. ISSN 0035-7766

Internetové zdroje:

Celé Česko čte dětem [online]. Ostrava: Celé Česko čte dětem [cit. 13.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.celeceskoctedetem.cz>>

Frydecko-místecký a třinecký deník [online]. České Budějovice: Vltava-Labe-Press, © 2005 [cit. 21.2.2012] Dostupné z: <<http://www.fm.denik.cz>>

Jim Trelease´s Home Page [online]. © 2011 [cit.8.2.2012]. Dostupné z: <<http://www.trelease-on-reading.com/>>

Knihovna města Plzně [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, © 2012 [cit. 12.3.2012]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu>>

Městská knihovna Rakovník [online]. Rakovník: Městská knihovna Rakovník, © 2011 [cit. 26.2.2012]. Dostupné z:< www.knihovna-rakovnik.cz>

Noc s Andersenem [online]. © 2010 [cit. 4.3.2012]. Dostupné z:<
<http://www.nocsandersenem.cz/>>

Portál české literatury [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR, © 2012 [cit. 4.3.2012]. Dostupné z:<<http://www.czechlit.cz>>

Učitel'ské noviny [online]. © 2010 [cit. 29.10.2011]. Dostupné z: <www.ucitelskenoviny.cz>

8. RESUMÉ

Bakalářská práce na téma „Význam hlasitého čtení pro rozvoj dětské osobnosti“ v první části popisuje a seznamuje se základní problematikou čtení. Hlavní část práce je věnována hlasitému čtení. Ukazuje, jak důležité hlasité čtení je a jaké jsou v České republice, a zejména v knihovnách, nejrůznější akce na podporu předčítání dětem. Součástí práce je i přeložená část knihy amerického spisovatele, který se hlasitým čtením zabývá již řadu let a vydal příručku předčítání. Závěrem práce je vlastní výzkum, který mapuje, zda rodiče na Rakovnicku svým dětem v dnešní době předčítají.

In the first part bachelor work on theme “The importance of loud reading for development of child personality” describes and introduces with basic problems of reading. The main part of work is devoted to loud reading. It means, how the loud reading is important and what various events are in support of reading to children aloud in the Czech Republic, especially at library. Part of work is translated part of book from American writer, which is concerned with reading aloud and he has published handbook of reading aloud. In the end of work is own survey, that shows if parents read aloud to their children or not in Rakovník nowadays.

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Čtenářský deníček programu Škola naruby.

ŠKOLA NARUBY

ČTENÁŘSKÝ DENÍČEK
PRO DĚTI A RODIČE

VEŘEJNÉ KNIHOVNY ČECH, MORAVY A SLEZSKA

CELE ČESKO ČTE DĚTEM®, o.p.s.

ČTĚME DĚTEM 20 MINUT KAŽDÝ DEN !

Milé děti a rodiče,
dostává se vám do rukou Čtenářský deníček, který je hlavní součástí akce ŠKOLA NARUBY a vybízí ke společnému čtení rodičů a dětí. Do deníčku zapisujte vše, co společně přečtete. Děti hlasitě čtení oznámkují a podepíší. Své zážitky z četby mohou také vyjádřit formou obrázků na prázdných stránkách nebo pochvalou či poznámkou do tabulky v zadní části.

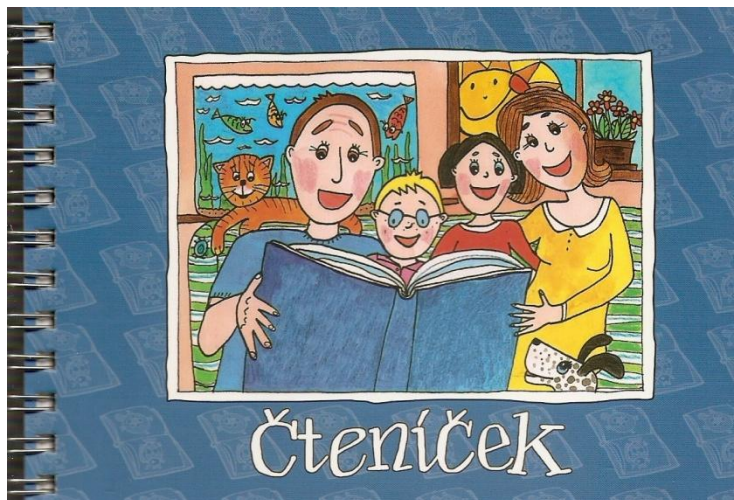
Knihovnice budou zvat děti i rodiče na společná setkání v knihovně, kde si budou společně povídat o přečtených a nových knihách. Nezáleží na věku dítěte – přihlaste se s dětmi od nejtějššího věku ve vaší městské či obecní knihovně. Na konci roku knihovna nejlepší „čtecí rodiny“ odmění, přestože největší odměnou pro vás budou společné chvíle strávené nad knihou a pocity pospolitosti uvnitř rodiny.

ŠKOLU NARUBY organizují veřejné knihovny Moravy a Slezska pod vedením Klubu dětských knihoven SKIP Moravskoslezského a Olomouckého kraje.

Dnes	četl	z knihy	kolik minut	známka	podpis posluchače

Příloha č. 2

Čteníček, který vydala Městská knihovna Rakovník.

Mámo, táto, pojd' si číst
Pojd' si s knihou hrát
Knížka bude slastně příst
Stránky blahem přivírat

Budeme číst se světluškou
Nebo třeba na sluníčku
Já si potom svoji tužkou
Zaznamerám do čteníčku
Tuhle knížku, pak zas jinou

Máma přidá jednu větu
Táta vezme pastelku
Čteník se má čile k světu
Nečučíme na telku

Bez ohledu na to, kolik máme práce, ta nejdůležitější věc, kterou můžeme učinit pro své dítě, je kromě projevů lásky a objímání také každodenní hlasité předčítání. Čtíme dětem 20 minut denně. Každý den.

O čem jsme četli - nakresli

Příloha č. 3

Spisovniček, který vydala Městská knihovna Rakovník.

Příloha č. 4

Plakát kampaně Celé Česko čte dětem

Celé Česko čte dětem

**ČTĚME DĚTEM
20 MINUT DENNĚ.
KAŽDÝ DEN!**

www.celeceskoctedetem.cz

ArcelorMittal antalis Moravskoslezský kraj Ministerstvo kultury ČR Ostrava Airport

Příloha č. 5

Dotazník pro rodiče.

Dobrý den,

Právě držíte v ruce dotazník na téma: *Význam hlasitého čtení*. Je to dotazník, který bude součástí mé bakalářské práce, kterou vypracovávám v rámci studia Humanistiky se zaměřením na knihovnictví a informační služby na Západočeské univerzitě v Plzni.

Tím, že tento dotazník vyplníte, mi velice pomůžete při zpracování mé práce. Mohu Vás ujistit, že dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro studijní účely v rámci ZČU. Správnou odpověď, prosím, zakroužkujte.

Velice Vám tímto děkuji za vyplnění ☺

Alena Pospichalová

7. Jeví Vaše dítě zájem o knihy? Má např. nějaké své knihy?
ano _____ ne _____
ne – dětem doma nepředčítám
ne – děti už jsou velké na předčítání

8. Předčítáte Vy Vaším dětem?
ano – každý večer před spaním _____
ano – několikrát týdně _____
ano – ale jen výjimečně _____
ne – dětem doma nepředčítám
ne – děti už jsou velké na předčítání

9. Kde chodí Vaše dítě do školky či školy?
na venkově _____
ve městě _____

10. Víte, zda je dětem předčítáno tam?
ano – učitelka dětem předčítá _____
ano – ale předčítá některé z dětí _____
ne – dětem tam předčítáno není _____

11. Myslíte si, že hlasité čtení má pro dítě a jeho rozvoj nějaký význam?
ano _____
ne _____

12. Jestliže ano, uveďte, prosím, jaký význam si myslíte, že hlasité čtení má. Pokud jste odpověděli ne, pokračujte k další otázce.

13. Slyšeli jste někdy o programu: Celé Česko čte dětem?
ano _____
ne _____

14. Jestliže ano, uveďte, prosím, odkud?
z internetu _____
z knihovny _____
od přátel _____
přímo ze školky či školky _____
od jinud (uveďte, prosím, odkud) _____

15. Navštěvuje Vaše rodina veřejnou knihovnu? (Vy nebo Vaše dítě)
ano _____
ne _____

16. Má dítě možnost vidět Vás při čtení?
ano – čtu noviny a časopisy _____
ano – čtu i knihy _____
ne – nečtu _____

1. Kolik Vám je let?
18 – 25 _____ 26 – 30 _____ 31 – 40 _____ 41 – 50 _____ 51 a více _____

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
základní _____ vyšší odborné (dis.) _____
střední bez maturity _____ nižší vysokoškolské (Bc.) _____
střední s maturitou _____ vysokoškolské (Mgr., Ing., atd.) _____

3. Četli Vám Vaši rodiče, když jste byl/a dítě?
ano _____
ne _____

4. Kolik dětí je ve Vaší rodině?
_____ (doplňte, prosím)

Děkuji za vyplnění

Příloha č. 6

Dotazník pro průzkum veřejného mínění

<p>1. Kolik Vám je let? _____</p> <p>2. Jaké je Vaše pohlaví? žena muž</p> <p>3. S jakým nejvyšším dosaženým vzděláním podle Vás rodiče pravidelně předčítají dětem?</p> <p>☐ základní ☐ vyšší odborné (dis.)</p> <p>☐ střední bez maturity ☐ vysokoškolské (Bc., Mgr., Ing., atd.)</p> <p>☐ střední s maturitou</p> <p>4. Čtli podle Vás doma rodiče dětem před cca 30 lety?</p> <p>ano ne</p> <p>5. Myslíte si, že rodiče, kterým bylo v dětství předčítáno, nyní předčítají svým dětem?</p> <p>ano ne</p> <p>6. V rodině s kolika dětmi se podle Vás nejvíce předčítá?</p> <p>☐ 1 dítě</p> <p>☐ 2 děti</p> <p>☐ 3 děti</p> <p>☐ 4 děti</p> <p>☐ 5 a více dětí</p> <p>7. Navštěvují podle Vás dnešní rodiny veřejnou knihovnu?</p> <p>ano ne</p> <p>8. Co podle Vás čtou dnešní rodiče?</p> <p>☐ noviny a časopisy</p> <p>☐ knihy</p> <p>☐ nečtou</p> <p>9. Jeví podle Vás dnešní děti zájem o knihy?</p> <p>ano ne</p>	<p>10. Jak často podle Vás dnešní rodiče dětem předčítají?</p> <p>☐ každý večer před spaním</p> <p>☐ několikrát týdně</p> <p>☐ jen výjimečně</p> <p>☐ nepředčítají</p> <p>11. Předčítají podle Vás učitelé dětem ve škole?</p> <p>ano – učitelka dětem předčítá</p> <p>ne – dětem tam předčítáno není</p> <p>12. Předčítají podle Vás učitelé dětem ve škole?</p> <p>ano – učitelka dětem předčítá</p> <p>ne - ale předčítá některé z dětí</p> <p>ne – dětem tam předčítáno není</p> <p>13. Kde podle Vás učitelé dětem více předčítají?</p> <p>na venkově</p> <p>ve městě</p> <p>14. Myslíte si, že jsou si rodiče vědomi významu hlasitého čtení? (pro dítě a jeho rozvoj)</p> <p>ano ne</p> <p>15. Znají rodiče podle Vás program Celé Česko čte dětem, který vede i mediální kampaň s heslem: „Čteme dětem 20 minut denně. Každý den!“?</p> <p>ano ne</p>
---	---